

Перехресні стежки

Автор:

Іван Франко

Перехресні стежки

Іван Якович Франко

Іван Якович Франко

ПЕРЕХРЕСНІ СТЕЖКИ

I

Адвокат доктор Євгеній Рафалович щойно виграв свою першу справу у карному суді одного з великих провінційних міст. Завдяки його блискучій обороні клієнти Рафаловича — селяни були не тільки звільнені трибуналом від відповідальності за участь в аграрному бунті, але й мали тепер надію виграти спірне пасовисько шляхом цивільного процесу. Ледве вирвавшись від вдячних йому людей, він вийшов на вулицю, радіючи з того, що перший виступ у цьому місті, куди він недавно переїхав, удався дуже добре.

Раптом Євгенія хтось окликнув. До нього наблизився підстаркуватий панок з коротким ріденьким волоссям і сивими вусами, одягнений у чорний витертий сюртук. Адвокат не пізнав цю людину, і тоді панок назвав своє прізвище. Це був Валеріан Стальський, домашній інструктор Євгенія в другому класі гімназії, двадцять п'ять років тому.

Стальський охоче розповів про свою подальшу кар'єру: після гімназії його було забрано до війська, де прослужив десять років, вийшов у відставку і «дістав місце канцеляриста при суді». Через п'ять років він — «офіціал при помічнім

уряді», «має під собою регістратуру». Дізнавшись про те, що Рафалович шукає ресторацію, Стальський запропонував йому хороше місце. Старі знайомі вирішили пообідати разом.

II

Поки Стальський бігав до кельнера, Рафалович намагався відновити у пам'яті майже забуті картини і враження. Він згадав, що цей Стальський не стільки вчив, скільки бив Євгенія — слабого хлопчика. Яка ж була радість малого Рафаловича, коли він дізнався, що його вчителя забирають до війська. Але за споминами тягнулось ще щось огидне, зв'язане зі Стальським. І раптом адвокат пригадав історію з ковбасою.

Якось опікун привіз ковбаси і йому, і вчителю — Стальському. Коли ковбаси стало менше, Стальський дізнався, що її надгриз кіт. Він спіймав нещасного kota і по-звірячому п'ять днів мучив його, поки той не здох. «Що воно значить, що на вступі в нове життя мені перебігає дорогу оця скотина в людській подобі?..» — думав Рафалович.

III

У ресторації за обідом Стальський згадував, як виховував малого Євгенія, який він був «строгий», але любив хлопця. Стальський так і сипав компліментами Рафаловичу, і, щоб змінити тему, той попросив розказати про відносини у місцевім суді. Виявилось, що Стальський — страшенний пліткар, бо вилив майже на всіх стільки бруду, що Рафаловичу стало і неприємно, і тривожно.

IV

Наступного дня до Рафаловича, який ще був у ліжку, вранці прийшов Стальський і сповістив, що підібрав необхідне для адвоката помешкання. Обидва пішли оглядати будинок. Дорогою Рафаловичу зустрілась жінка під чорним вельоном, хода і постать якої здались йому добре знайомими. Раптом вона зникла, змішавшись з купою міщан. Рафаловича дуже схвилювала ця зустріч.

V

Рафалович відбув візити майже до всіх видатних осіб міста і був у президента суду, у старости, податкового інспектора, потім у руського пароха (священника), учителів гімназії, колег-адвокатів. Він переконався, що й справді місто «акустичне», як висловився Стальський, тобто всі знають усе один про одного. У Рафаловича було таке почуття, ніби він потрапив у велику клозетну трубу.

«І вони живуть якимось у тій затроєній атмосфері і не дуріють, не топляться, — думав Рафалович після того, як побачив, що всі обмовляють, обдурюють один одного».

«Що ж буде далі, коли обживемося і десь — колись наступимо один одному на нагнітки?»

VI

Лише один візит відрізнявся від інших — візит до бурмістра. Бурмістр був лікарем, євреєм, але гарячим польським патріотом, учасником польського повстання 1863 року. Пан Рессельберг був послом, працював у сеймі, проте повернувся додому, одружився з багатою панною і став бурмістром. В окрузі його вважали чесним, патріотом.

До будинку бурмістра зайшов повітовий маршалок Брикальський. Виявилось, що Рафалович саме у нього виграв свій перший процес у цьому місті.

VII

Виходячи з суду, Рафалович зустрів напівп'яного Стальського. Не бажаючи, щоб їх побачили, Євген запросив Стальського до своєї квартири. Біля будинку обидва побачили Барана — відлюдкуватого сторожа, від якого Рафалович не чув ні слова. П'яний Стальський почав кепкувати з Барана, і той, розлючений, кинувся на пана офіціала і став його душити. Але за хвилю впав на землю у страшних корчах, бо був епілептиком. Стальський, уже вдома у Рафаловича, розказав, що цей Баран утопив свою невірну жінку і був присуджений до смерті через повішення, але звільнений через свою хворобу.

VIII

Стальський, проголосивши гнівну антижіночу тираду, порадив Рафаловичу стерегтися жінок, особливо блондинок.

Рафалович вислухав історію одруження Стальського. Коли його служба у війську скінчилась, він став працювати в суді. Заради подальшої кар'єри треба було одружитися. Безпосередній начальник запропонував Стальському піти до салону «цьоці Зюзі», яка займалася сватанням. І дійсно, скоро Стальський одружився з панночкою, яка здалась йому досить симпатичною.

IX

З перших днів подружнього життя Стальському не сподобалася його жінка: задумана, понура, «нема темпераменту». Він зав'язав інтимні стосунки зі своєю служницею Орисею. Побачивши це, дружина вигнала Ори-сю з дому, незважаючи на різку протидію чоловіка. Вибухнув великий скандал. На загрозу дружини покинути його Стальський відповів, що ославить її передусім світом як аморальну жінку, до того ж вона повністю залежить від нього, бо її тітка віддала в його руки весь посаг племінниці. Стальський пообіцяв дружині помститися за вигнання Орисі. Це була остання їхня розмова.

X

Потім вони жили так, нібито один для одного не існує, хоч і під одним дахом. Стальський розповів Євгенію ще про одну свою улюблену розвагу. Коли він злий повертається вночі додому, то, знявши черевики, тихо входить до її спальні, пильно дивиться, чи не ховає там когось дружина, а потім раптом стягує з неї ковдру. Вона зривається на ноги, не тямлячи, що сталося, бачить біля ліжка чоловіка зі свічкою в руках, а він, насолодившись її жахом, мовчки виходить з кімнати. І таке нелюдське сумісне життя продовжується в них уже десять років.

Був пізній час, і Стальський спитав Рафаловича, чи можна у нього заночувати. Той не міг йому відмовити, але, вийшовши до своєї спальні, замкнувся у ній, наче боявся, щоб цей нелюд не з'явився вночі і до нього.

XI

Канцелярія Рафаловича стрімко розвивалась, а він здобув славу одного з найкращих адвокатів. Рафалович поклав правило нічого марно не обіцяти і не прагнути дешевої популярності. Всі документи від нього виходили тільки «руською» мовою, і поступово він домігся того, що всі урядові почали сприймати таке новаторство як звичайне явище.

Євгеній взяв собі помічника та двох писарів, бо роботи було дуже багато. Його працьовитість і знання завоювали йому авторитет у місті, повіті, окрузі вищого суду. Водночас із веденням професійних справ він знайомився з місцевими мешканцями, шукав людей, здатних до справжнього діла. Діючи без зайвого шуму і «політичної закраски», адвокат досяг того, що в глухому досі повіті прокинулось громадське життя.

XII

До Рафаловича прийшов власник будинку, де квартирував адвокат, єврей Ватман, про якого всі казали — «лихвар, п'явка». Здивувавши адвоката незвичною поведінкою, він відверто зізнався в тому, що дійсно є лихварем.

Вагман виклав Рафаловичу суть справи. Він хотів вигнати всіх панків, купити їхні маєтки і землі. Молодий адвокат, сказав він, прагне допомогти селянам, вириваючи з рук тих панків шматки земель і пасовиська. Чи не скласти їм свої зусилля докупити? Вагман запропонував зробити це на прикладі маєтку повітового маршалка пана Брикальського.

Маєток весь у боргах, і якщо Вагман передасть до рук Рафаловича векселі, що в нього є, той швидко упорається з Брикальським. Маєток коштуватиме зовсім дешево, і селяни, яких захищає Євгеній, зможуть придбати його. У тому випадку, що вони відмовляться, він радить купити маєток самому адвокату. Гроші для цього Рафалович зможе отримати після продажу на будівництво кораблів дубового лісу Брикальського.

Рафалович сказав, що подумає над пропозицією Вагмана. Оскільки не все йому було зрозуміло в словах цього незвичайного лихваря, він вирішив при нагоді розпитати про нього в інших людей.

XIII

Рафалович побачив у вікно жінку в чорному, яку місяців зо два тому вже зустрічав на вулиці. «Невже се вона?» — майнула в нього думка, і Євгеній відчув, як щось штовхнуло його в груди. Він швидко пішов до міського парку, де бачив таємничу жіночу постать, але лавочка, на якій щойно сиділа дама, була порожньою. Повернувшись додому, він спробував знову читати книжку, та дарма. Подумки він знов повернувся до тієї драми, що пережив десятима роками раніше.

Кінець ознакомительного фрагмента.

Купити: <https://telnovel.me/ivan-franko/perehresn-stezhki>

надано

Прочитайте цю книгу цілком, купивши повну легальну версію: [Купити](#)